Belgian
Feed
Association

KADERNOTA

DUURZAAMHEID IN DE DIERVOEDERSECTOR

BFA 2019

INLEIDING

BFA heeft een kadernota opgemaakt die als doel heeft enerzijds het **Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen**, dat in nauwe samenwerking met de Vlaamse overheid tot stand kwam, blijvend te ondersteunen.

Anderzijds wil BFA met deze kadernota een instrument creëren om haar **duurzaamheidsstrategie** op een synthetische wijze samen te vatten.

De duurzaamheidsstrategie valt samen te vatten in drie onderdelen:

1. Voedselveiligheid als basis voor de duurzaamheidsstrategie (p 2)
2. Het platform maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen (p 15)
3. Het eiwitgebruik in de diervoederindustrie: facts and figures. (P 27)

Brussel, 2019

Belgian Feed Association | All rights reserved

Belgian
Feed
Association

VOEDSELVEILIGHEID

Deel 1: Kadernota BFA 2019

Monitoring als sluitstuk van de voedselveiligheid

BFA (toen nog Bemefa genaamd) stond, als medeoprichter van Ovocom vzw, mee aan de wieg van het Belgische autocontrolesysteem voor de diervoederveiligheid van de hele diervoederketen. Ovocom vzw werd in 2001 boven de doopvont gehouden.

De autocontrolegids "diervoeders" is een standaard ontwikkeld voor elke operator in de diervoederketen. De autocontrolegids omvat alle wettelijke eisen. Samen met de bovenwettelijke eisen die de diervoederketen zichzelf oplegt, vormt dit de Feed Chain Alliance Standaard (FCA). Meer dan 2.000 bedrijven zijn op vandaag FCA-gecertificeerd door externe onafhankelijke certificatie-instellingen.

Het autocontrolesysteem is gevalideerd door het FAVV en door het wetenschappelijk comité van het FAVV. Verschillende buitenlandse systemen zoals AIC (UK), GMP+ (Nederland), QS (Duitsland), KAT (systeem voor eieren), Oqualim (Frankrijk) hebben Ovocom vzw erkend. Gecertificeerde FCA-bedrijven kunnen zonder problemen exporteren naar deze landen.

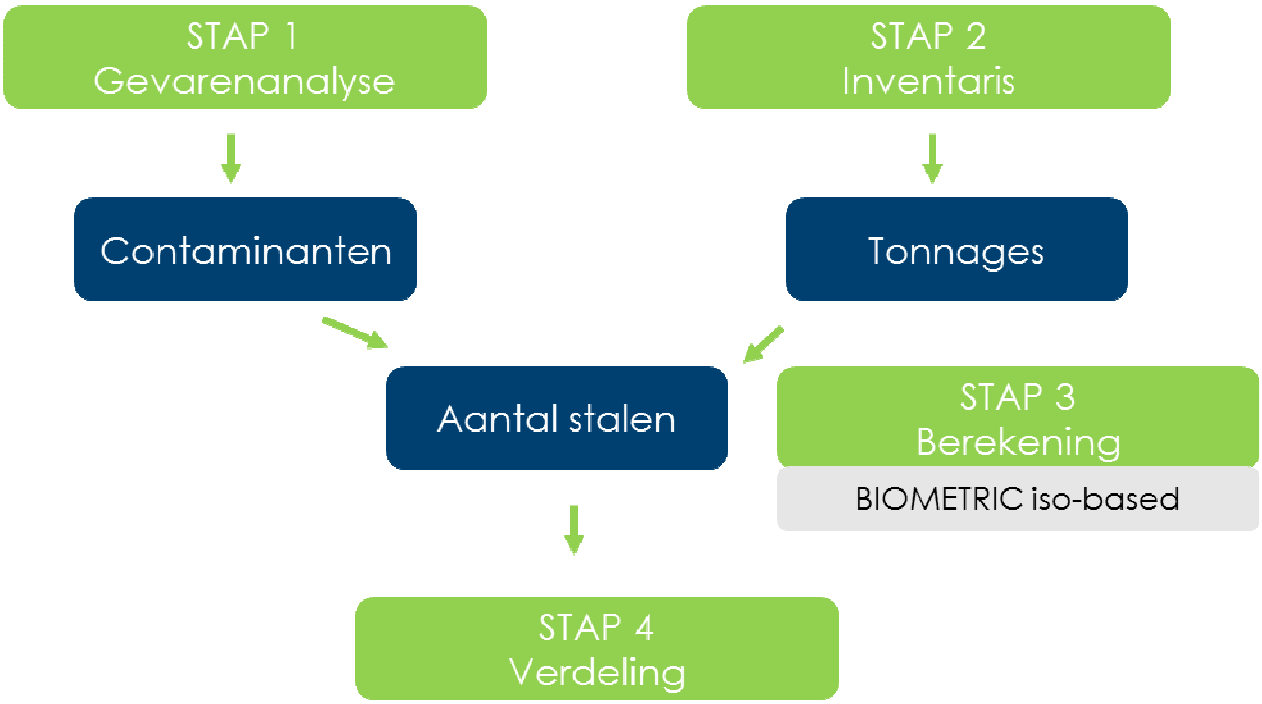
In 2003 werd het autocontrolesysteem aangevuld met een veelomvattende monitoring. Het sectorale bemonsteringsplan uitgewerkt door BFA omvat meer dan 450 voedermiddelen, voormengsels, toevoegingmiddelen en mengvoeders die via een collectief bemonsteringsplan worden gecontroleerd op een mogelijke aanwezigheid van contaminanten. Deelname aan het sectorale bemonsteringsplan is verplicht voor alle leden van BFA.

De monitoring is dus het duurzaam sluitstuk van een voedselveiligheidsstrategie.

Belgian Feed Association | All rights reserved

1) Het sectorale bemonsteringsplan – De principes

Vooraleer dieper in te gaan op de verschillende lopende bemonsteringsplannen, wordt hieronder een overzicht gegeven van de algemene principes die achter ieder plan schuilgaan. De opbouw is immers steeds dezelfde en kan opgesplitst worden in volgende vier stappen.

Stap 1 – De gevarenanalyse

Alle mogelijke gevaren (fysische, microbiologische en chemische) die kunnen optreden in de mengvoedersector worden geïdentificeerd. Er wordt daarbij niet alleen gekeken naar de contaminanten (ongewenste stoffen) waarop er gemonitord moet worden bij de aankoop van voedermiddelen, voormengsels, additieven en minerale voeders (aangekocht van een gecertificeerde bron - niveau 2), maar ook naar de mogelijke risico's die kunnen optreden bij de productie zelf van mengvoeders (niveau 3) en voormengsels (niveau 1). De analyse van deze risico's leidt tot de identificatie van combinaties 'gevaar/materiaal' en het zijn deze combinaties die aanleiding geven tot het inplannen van analyses. Gezien de risicoanalyse voor alle mengvoederfabrikanten nagenoeg dezelfde is (althans als er naar de ingekochte diervoeders wordt gekeken), heeft de sector ervoor geopteerd om deze sectoraal uit te werken. De eventuele verschilpunten die er tussen de mengvoederfabrikanten zijn, worden op individuele basis opgevangen door de bedrijven zelf.

Belgian Feed Association | All rights reserved

Stap 2 - Inventarisatie

Hierin worden alle voedermiddelen, additieven, voormengsels die "gebruikt" worden geïnventariseerd, alsook de gebruikte volumes ervan en de verwachte productievolumes van mengvoeders en voormengsels. Zo kan per 'materiaal' het tonnage bepaald worden dat de ganse sector zal verbruiken en produceren.

Stap 3 - Berekening van het aantal analyses

In een derde stap wordt aan de hand van deze volumes en op basis van statistische berekeningen het totaal aantal analyses bepaald die door de ganse sector genomen moet worden. Doel hiervan is om de gevaren, die in de risicoanalyses geïdentificeerd werden, te monitoren. Hiervoor wordt gesteund op de principes, destijds door BFA (toen nog Bemefa) uitgewerkt en nu terug te vinden voor alle schakels in de diervoederketen, in de OVOCOM-FCA AT-05 Monitoring (www.ovocom.be).

Stap 4 – Verdeling van de analyses

In een vierde en laatste stap worden deze analyses verdeeld over alle deelnemers aan het sectorale plan en verspreid over het jaar ingepland. De deelnemers nemen de stalen in de maand zoals aangeduid door BFA en sturen deze vervolgens op naar het laboratorium ter analyse. 10% van de monsters wordt genomen door onafhankelijke derden, de certificatie-instellingen erkend door Ovocom vzw.

De deelnemende fabrikanten mogen ieder jaar begin januari een overzicht verwachten van de uit te voeren analyses voor dat jaar. Deze is steeds beschikbaar op onze website onder de rubriek My BFA > Analyses aanvragen. Aanvraagformulieren kunnen eenvoudig op de website aangevuld worden en vervolgens afgedrukt om zo samen met het staal naar het labo te vertrekken. Jaarlijks maakt BFA afspraken met de laboratoria voor het uitvoeren van deze analyses. Voor ieder contaminant wordt één labo aangeduid en worden afspraken gemaakt met betrekking tot de analysemethode, de rapportagetermijn, de analysekosten,… Het resultaat van de analyses wordt door BFA op de website geïmporteerd. Zo kan iedere deelnemer de resultaten snel terugvinden van de analyses die hij zelf heeft uitgevoerd. Daarnaast heeft hij ook toegang tot ALLE resultaten van ALLE deelnemers aan het plan, uiteraard anoniem. Alles wat resultaten betreft, is terug te vinden online onder de rubriek My BFA > Analyses resultaten.

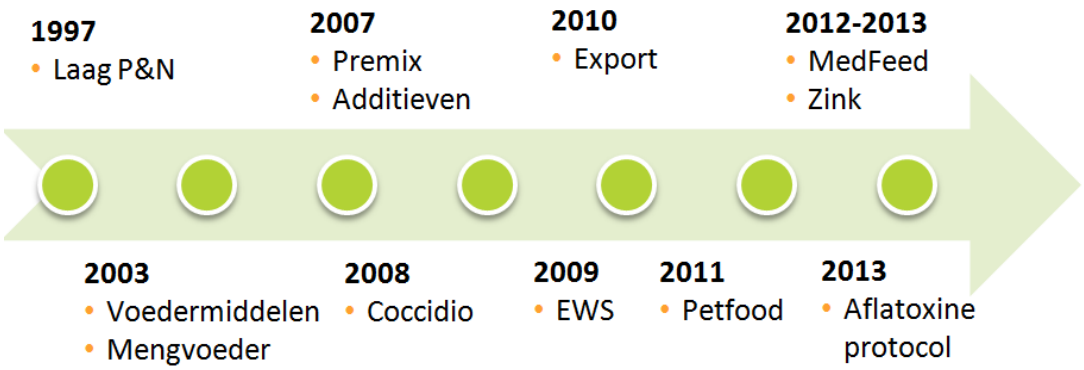
Het is van belang op te merken dat alle leden van BFA verplicht zijn om deel te nemen aan dit bemonsteringsplan. We mogen echter ook tientallen niet-leden tot onze deelnemers rekenen. In totaal nemen 235 vestigingseenheden deel in 2019. Onder hen niet enkel Belgische bedrijven, maar ook Franse, Luxemburgse en Nederlandse bedrijven.

Het sectorale bemonsteringsplan dat BFA aanbiedt, heeft duidelijk haar plaats verdiend binnen de autocontrole die de operatoren in de diervoedersector dienen uit te voeren. De autocontrole houdt immers in dat bedrijven al hun inkomende en uitgaande stromen monitoren op de mogelijke risico's die ze via de schakel van de diervoeding in de voedselketen zouden kunnen binnen brengen. De individuele bedrijven kunnen door deelname aan het sectorplan beroep doen op ruim 2.000 analyseresultaten per jaar. Hierbij dient onderstreept te worden dat de bedrijven hun eigen risicoanalyse dienen af te checken aan die van de sector, zodanig dat ze op individuele basis de nodige aanvullingen kunnen inplannen. Het Federaal Voedselagentschap (FAVV) en het Wetenschappelijk Comité van het FAVV hebben de BFA aanpak gevalideerd. Alle kwaliteitssystemen zoals IKM, Belpork, Belplume, Belbeef refereren naar de BFA-monitoring.

BFA investeerde gedurende verschillende jaren in de automatisering van haar bemonsteringsplan. Uit de reacties van de deelnemers kunnen we opmaken dat de investeringen hun vruchten afwerpen. De Belgische monitoring werd in 2015 zelfs door het toenmalige Food and Veterinary Office (FVO) aangeprezen. Deze Europese organisatie, die ondertussen handelt onder de naam van Health and Food Audits and Analysis inspecteert de werking van de nationale aanpak voor de voedselveiligheid (zoals uitgestippeld door het FAVV in België). In 2014 publiceerde het een rapport naar aanleiding van de audit die in november 2013 plaatsvond in België. Doel van deze audit was ondermeer de maatregelen te evalueren die worden toegepast voor de identificatie van risico's doorheen de voedselketen. Dit zowel op vlak van autocontrole als op vlak van de controle op de autocontrole. BFA's monitoringplan werd door de inspecteurs van het FVO beschreven als een stevig en doorgedreven controlesysteem! In 2015 kregen BFA en OVOCOM een audit van het FVO met de bedoeling de samenwerking tussen de privésector en de overheid te toetsen. Ook daar was de kritiek meer dan lovend.

BFA blijft streven naar een zo performant mogelijk systeem. Andere sectoren tonen hiervoor duidelijk belangstelling. Zo maken de producenten van margarines sinds 2013 deel uit van ons bemonsteringsplan. Ze gebruiken immers (deels) dezelfde oliën en vetten als de mengvoederfabrikanten. Internationaal krijgt de BFA-aanpak navolging. Zowel KAT (Internationaal kwaliteitssysteem voor eieren) als QS (Duitse Qualität und Sicherheit) verwijzen naar de BFA-monitoring.

2) Meerdere (specifieke) bemonsteringsplannen

Bovenstaande aanpak werd voor het eerst toegepast in 2003 met een sectoraal plan gericht op de aankoop van voedermiddelen en de productie van mengvoeders. In 2007 werd daar de voormengsel- (of premix) productie en de aankoop van additieven aan toegevoegd. Deze aspecten vormen samen het klassieke bemonsteringsplan, waarmee de productie van mengvoeders en voormengsels afgedekt wordt.

In 2008 werd een bemonsteringsplan boven de doopvont gehouden waarbij residuen van coccidiostatica worden opgespoord. Wanneer na de productie van een voeder met coccidiostatica (doeldiervoeder) overgeschakeld wordt naar een niet-doeldiervoeder (een voeder waar geen coccidiostatica aan worden toegevoegd), kunnen residuen door onvermijdelijke versleping in het niet-doeldiervoeder belanden. Om dit te monitoren, ontwikkelde BFA sinds 2008 jaarlijks een bemonsteringsplan coccidiostatica (niveau 3_bis), waaraan alle gebruikers van coccidiostatica deelnemen. In 2019 werd echter in samenspraak met het FAVV beslist dit sectoraal bemonsteringsplan op te schorten.

In het kader van export naar derde landen stelt BFA een apart bemonsteringsplan, bestaande uit meerdere luiken, ter beschikking. Meer hierover kunt u lezen op de website van BFA.

De producenten van petfood, in de eerste plaats de producenten van graanmengelingen voor vogels, kopen heel wat voedermiddelen aan van niet-FCA gecertificeerde leveranciers. Om de veiligheid van deze voedermiddelen te waarborgen, ontwikkelde BFA in 2011 voor het eerst een specifiek bemonsteringsplan voor petfood

Verder in de kadernota leest u meer over het Early Warning Systeem (EWS) dat BFA uitgewerkt heeft voor de monitoring van mycotoxines in granen op moment van de oogst.

Sinds 2013 gaat bijzondere aandacht naar de aanwezigheid van aflatoxine B1 in maïs. Het OVOCOM-FCA BT-16 protocol werd in het leven geroepen naar aanleiding van meerdere incidenten begin 2013. Dit protocol wordt op heden nog steeds door verschillende bedrijven toegepast. BFA heeft ook haar bemonsteringsplan uitgebreid met extra analyses voor deze parameter in maïs van welbepaalde origine.

Sinds 2013 vinden 2 specifieke plannen hun oorsprong in convenanten gesloten met de overheid. Het eerste is een plan in het kader van het Convenant Gemedicineerde voeders. In een notendop komt het erop neer dat er gecontroleerd wordt op residuen van actieve substanties die toegediend worden bij de productie van gemedicineerde voeders via de hoofdmenger. Net zoals bij coccidiostatica kunnen er ook hier via onvermijdelijke versleping residuen in niet-gemedicineerde voeders terechtkomen. Sinds 2014 is het inmengen van geregistreerde gemedicineerde voormengsels op basis van antibiotica via de hoofdmenger verboden. Het bemonsteringsplan coverde in 2014 dan ook enkel de productie van volgende voeders: gemedicineerde voeders voor ontworming, gemedicineerde voeders met zinkoxide en gemedicineerde gekorrelde konijnenvoeders. Voor deze 3 types is productie nog steeds via de hoofdmenger toegelaten. De resultaten van dit plan worden met het FAVV besproken en geëvalueerd.

Het plan Zink omvat analyses op vleesvarkenvoeders (> 23 kg) die afgezet worden op de Belgische markt. Er wordt gecheckt of het zinkgehalte dat terug te vinden is in deze voeders voldoet aan de normen zoals beschreven in het Convenant Zink. De resultaten worden jaarlijks geëvalueerd met de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (FOD Volksgezondheid), het FAVV en het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG). De overheid loofde de inzet van de mengvoedersector. Lees meer details over dit convenant op de website van BFA.

Een laatste convenant waarvoor BFA jaarlijks analyses inplant, is het Laag-nutriëntenvoederconvenant. Het betreft voeders met een verlaagd gehalte aan eiwit en fosfor, waardoor de uitstoot van deze nutriënten in het milieu teruggedrongen wordt. Jaarlijks worden ruim 1.500 analyses uitgevoerd ter monitoring van het gehalte aan fosfor en eiwit. Meer informatie over dit convenant leest u online.

3) Het sectoraal bemonsteringsplan 2018

Het bemonsteringsplan telde in 2018 maar liefst 241 deelnemers. Onder hen alle leden van BFA, maar al verschillende jaren nemen ook niet leden uit binnen- en buitenland deel aan het plan. Bij aanvang van het plan werden 2192 analyses ingepland. Bij afsluiting van het plan noteerden we een performantie van 95%. Een resultaat dat mag gezien worden!

Meer dan 70% van de analyses werd ingepland op niveau 2. Dit niveau omvat alle diervoeders die worden aangekocht van een gecertificeerde bron (voedermiddelen, toevoegingsmiddelen, voormengsels en mineraalvoeders). De top 5 van de analyses wordt samengesteld uit:

- ✓ Mycotoxines / Aflatoxine 437
- ✓ Pesticiden 345
- ✓ Dioxines en dioxineachtige PCB's 191
- ✓ Zware metalen 138
- ✓ Salmonella 114

Daarnaast wordt gescreend naar tal van andere contaminanten: ambrosia, residuen van antibiotica, blauwzuur, chloramphenicol, enterobacteriaceae, GGO's, melamine, moederkoren, onoplosbare onzuiverheden, polyaromatische koolwaterstoffen, PCB's en schimmels.

Het bemonsteringsplan monitort niet alleen de aankoop van diervoeders (niveau 2), maar ook de productie van voormengsels (niveau 1) en mengvoeders (niveau 3). Op dit laatste niveau worden analyses ingepland op salmonella, mycotoxines en zware metalen. In 2018 werden daartoe 443 analyses ingepland. De monitoring op niveau 1 focust op haar beurt op zware metalen (59 analyses).

Een eerste blik op de resultaten wordt hieronder geschetst. Op de BFA website kan de ganse presentatie van de resultaten van het plan 2018 terug gevonden worden.

Op het niveau van de productie van voormengsels werden geen overschrijdingen vastgesteld. Bij de productie van mengvoeders werd één overschrijding geconstateerd:

- ✓ Salmonella in een varkensvoeder

Bij de aankoop van voedermiddelen van gecertificeerde bron werden dan weer volgende overschrijdingen vastgesteld:

- ✓ 1,1 mg / kg pirimifosmethyl in erwten

- ✓ 0,9664 mg / kg pirimifosmethyl en 0,0495 mg / kg tebuconazole in erwten
- ✓ 0,2428 mg / kg thiamethoxam in rijstvoermeel
- ✓ 0,081 mg / kg fluoxastrobin in spelt
- ✓ 0,11 mg / kg haloxyfob in Kadjang Idjoe
- ✓ 0,025 mg / kg ametoctradin en 0,032 mg / kg dimethomorph in spelt
- ✓ 0,1034 mg / kg flutriafol in vitsen
- ✓ 210.000 CFU / g schimmels in spelt
- ✓ 2570 ppb T2 + HT2 in maïs (Rusland)
- ✓ 205 µg / kg PAK's in luzerne
- ✓ 0,024 mg / kg chlorpropham in tarwe
- ✓ 0,12 mg / kg bixafen in spelt
- ✓ 0,022 mg / kg picoxystrobine in rijstvoermeel

Een bemonsteringsplan is een dynamisch gegeven. Op basis van analyseresultaten, actualiteit of overschrijdingen kan dit plan een snelle update ondergaan. Zo werd bijvoorbeeld in de zomer van 2017 de monitoring uitgebreid naar aanleiding van de fipronilcrisis.

4) Individuele analyses

BFA biedt haar (steunende) leden de mogelijkheid om voor de uitvoering van individuele analyses gebruik te maken van de sectorale afspraken gemaakt met de laboratoria. Het gaat hier dan over analyses die niet kaderen in de sectoraal uitgewerkte plannen, maar die op individuele basis door de bedrijven worden aangevraagd. Hier wordt steeds meer gebruik van gemaakt. Jaarlijks worden meer dan 3.500 individuele analyses aangevraagd. Salmonella is jaar na jaar de meest aangevraagde individuele analyse. Daarna volgen totaal kiemgetal, zware metalen, dioxines en dioxineachtige PCB's, mycotoxines en aflatoxine B1,…

2 Contaminaties

Diervoeders worden wereldwijd verhandeld. Wanneer een contaminatie wordt vastgesteld, is het van belang dat alle betrokkenen, in binnen- en buitenland, hiervan zo snel mogelijk op de hoogte worden gebracht. Een meldingssysteem genaamd RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) zorgt binnen Europa voor communicatie tussen de lidstaten. De berichten die via dit platform worden gecommuniceerd, zijn gedeeltelijk publiek beschikbaar via het 'RASFF' internetportaal.

Hieronder geven we graag een beknopte samenvatting van de berichten die in 2018 in de FEED sector zijn verschenen. Het betreft 319 berichten. Duitsland staat op nummer 1 als origine van de producten waarvoor melding binnenliep, gevolgd door Italië en vervolgens Nederland op nummer 3. Bij de meldende landen stond Duitsland opnieuw op nummer 1, op de voet gevolgd door België. Daarna volgt Italië, V.K. en Oostenrijk. België en Duitsland maken al verschillende jaren de top 2 uit van meldende landen. De verdeling per type diervoeder is als volgt: 76% van de berichten handelde over voedermiddelen, gevolgd door petfood (16%), mengvoeders (6%), additieven en voormengsels. Microbiologische gevaren werden het meest frequent gemeld (57%), gevolgd door mycotoxines (17%). Voor meer details verwijzen we door naar de RASFF-website en OVOCOM. Zij publiceren op geregelde tijdstippen de genotificeerde berichten en maken jaarlijks een synthese van de gemelde contaminaties.

Deze meldingen dienen voor BFA en de bedrijven uit de sector uiteraard als informatiebron. Na publicatie wordt, binnen de WG HACCP, telkens geëvalueerd of een aanpassing van de monitoring wenselijk is.

3 Early Warning System (EWS)

Al een aantal jaren brengt BFA, samen met de Koninklijke Vereniging der Belgische Maalders (KVBM) en de Beroepsvereniging van de handelaars in graangewassen en andere landbouwproducten (Synagra), rapporten uit waarin een beeld wordt geschetst van de 'mycotoxinelast' in granen op moment van de oogst. Het betreft hier strogranen enerzijds (gerst, haver, tarwe, triticale, rogge en spelt) en maïs anderzijds voornamelijk afkomstig uit België en de ons omringende landen. BFA kan rekenen op de inbreng van haar leden voor het toesturen van bijkomende analyseresultaten. De rapporten kunnen geraadpleegd worden op onze website onder de rubriek My BFA > Analyses resultaten > Sectoroverzicht.

Het betreft hier voornamelijk granen met afkomst België en de ons omringende landen. BFA droomt ervan om een dergelijk initiatief internationaal uit te bouwen. De weg is echter nog lang!

Tot slot dient nog aangevuld te worden dat BFA haar medewerking verleent aan een monitoring op mycotoxines vóór de oogst. Onder de voogdij van de "Conseil de Filière Wallonne Grandes Cultures CFGC-W" en in samenwerking met verschillende onderzoeksinstellingen van het noorden en zuiden van het land (Inagro: Beitem, UGent, CRA-W: Gembloux, les services agricoles de la Province de Liège, l'Unité de Phytotechnie de ULg-Gembloux Agro Bio Tech, le CARAH à Ath) worden jaarlijks, net voor de oogst, een 100-tal praktijkvelden tarwe over het ganse land onder de loep genomen (monstername en analyses) om het contaminatie- en risiconiveau van deoxynivalenol (DON) te bepalen.

4 Werkgroepen HACCP en Kernvoederfabrikanten

Voor de uitbouw van haar voedselveiligheidsaanpak steunt BFA volop op de expertise van haar leden. De werkgroep HACCP is dan ook een onontbeerlijke bron van informatie, waar kennisdeling centraal staat. Minstens 4 keer per jaar vindt er overleg plaats over allerhande zaken die onlosmakelijk verbonden zijn met voedselveiligheid: bemonsteringsplannen, gevarenanalyses, RASFF-berichten, analyseresultaten, analyseprotocollen, overschrijdingen, grondstoffengebruik, samenwerking met de laboratoria,… Een dynamische werkgroep voor een dynamisch onderwerp.

5 OVOCOM vzw

Ovocom (www.ovocom.be), het Belgische Overlegplatform voor de Voedermiddelenkolom, werd opgericht in 2001. Ovocom is het overlegplatform voor beroepsfederaties waarvan de leden (bedrijven) actief zijn in de diervoederketen. BFA is al sinds de oprichting zeer nauw betrokken bij de activiteiten van de vzw. Yvan Dejaegher, directeur-generaal van BFA, nam al 2x het voorzitterschap op zich, telkens voor een termijn van 3 jaar.

Met haar verticale ketenaanpak wil Ovocom bijdragen tot de productie van veilige diervoeders. Het overlegplatform heeft dan ook als doel bedrijven in de diervoederketen te voorzien van een betrouwbaar, geloofwaardig en betaalbaar voederveiligheidssysteem. Daarom beheert Ovocom sinds 2001 de Feed Chain Alliance (FCA) Standaard, het Belgische certificatieschema voor diervoeders, én publiceerde Ovocom in 2005 de eerste versie van de Autocontrolegids Diervoeders (G-001).

Ovocom focust met haar werking op 3 pijlers:

1. Kwaliteit

Ovocom beheert de FCA Standaard, die dient als leidraad voor bedrijven uit de diervoedersector. Deze is specifiek uitgewerkt voor en door professionals uit de sector. BFA en haar leden hebben hier intensief aan meegewerkt. Ovocom doet beroep op onafhankelijke geaccrediteerde certificatie- of keuringsinstellingen om de correcte implementatie en naleving van de FCA Standaard bij bedrijven te controleren. Op Belgisch niveau beheert Ovocom ook de Autocontrolegids Diervoeders (G-001) om ondernemingen te helpen bij het opmaken en het implementeren van een eigen autocontrolesysteem. Beide systemen werden in elkaar geïntegreerd om onnodige administratieve overlast voor bedrijven te vermijden.

Bedrijven die FCA-gecertificeerd zijn, voldoen daardoor eveneens aan de vereisten voor de Autocontrolegids Diervoeders. De G-001 bevat alle **wettelijke vereisten** waaraan bedrijven moeten voldoen. De FCA bevat daarenboven nog een aantal bovenwettelijke verplichtingen, die essentieel worden geacht voor de productie van veilige diervoeders. Tot 2014 werden hiervoor 2 afzonderlijke certificaten uitgereikt. Het FAVV erkent sinds 2014 de equivalentie tussen de G-001 en de FCA Standaard. Dit houdt in dat, mits voldaan is aan bepaalde voorwaarden, niet langer een afzonderlijk certificaat voor de Autocontrolegids Diervoeders vereist zal zijn, maar dat een certificaat voor de FCA Dierenvoeders volstaat en aanvaard wordt door het FAVV.

2. Kennisoverdracht

Ovocom stelt haar kennis volledig ten dienste van de sector. De opgebouwde knowhow vormt immers de basis van de Feed Chain Alliance documenten, die worden opgesteld en bijgewerkt samen met alle betrokken sectoren. Ook op internationaal niveau is er frequent overleg. BFA is hier van bij de start nauw bij betrokken.

Internationale handelsbetrekkingen spelen ook een steeds grotere rol in onze sector. Van bij de oprichting van Ovocom, heeft BFA daarom steeds volop ingezet op internationale uitwisselbaarheid. Enerzijds voor de aankoop van gecertificeerde grondstoffen, anderzijds om de FCA Standaard te laten uitgroeien tot een internationaal geaccepteerd en gerespecteerd voederveiligheids- en kwaliteitssysteem. Zo was de FCA Standaard in 2017 het allereerste feed-schema dat aanvaard werd door "ketenboring.nl" en dus voldoet aan de kwaliteitscriteria gedefinieerd door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Het internationale speelveld wordt ook steeds complexer: in verschillende landen leggen nieuwe lokale initiatieven elk hun eigen voedselveiligheidsvereisten op. Ovocom en BFA werken dan ook nauw samen met de verschillende Belgische kwaliteitssystemen (zoals vb. Belbeef, Belpork, …). Zo verzekeren we dat ook in België de FCA Standaard de norm is en blijft.

3. Dienstverlening

Naast de dagelijkse opvolging van de wetgeving biedt Ovocom ook nog een brede waaier aan andere diensten aan, van HACCP-plannen per sector tot een regelmatige synthese van de Europese RASFF-berichten. Een 3-talige helpdesk staat ter beschikking van de bedrijven. Ovocom organiseert ook op geregelde basis opleidingen, zowel in het Nederlands als in het Frans.

Ovocom zet ook sterk in op communicatie. Zo vindt u op de website zeer nuttige informatie terug o.a. over de **internationale werking** van het overlegplatform. Daarnaast worden alle nieuwsbrieven gepubliceerd die de FCA-deelnemers ontvangen over de activiteiten van Ovocom, of specifieke items die belangrijk zijn voor de verschillende sectoren. Verder kan het jaarlijkse opleidingsprogramma steeds geraadpleegd worden, zowel met de thematische master opleidingen, als de algemene (basis)opleidingen over de FCA Dierenvoeders, of over de wetgeving die van toepassing is voor de diervoedersector. Een aanrader dus voor beginnende interne auditoren of kwaliteitsverantwoordelijken binnen een bedrijf.

Belgian
Feed
Association

DUURZAAMHEIDSSTRATEGIE BFA

Deel 2: Kadernota BFA 2019

1 Het platform MVDS

In 2006 richtten een aantal Belgische stakeholders van de voedingsketen, onder leiding van BFA, het Platform 'Maatschappelijk Verantwoorde DiervoederStromen' (MVDS) op, met een drieledig doel:

- Duurzame diervoederstromen identificeren en bij voorkeur certificeren
- Het gebruik van eiwitten diversifiëren
- Promoten van lokale (lees Europese) eiwitten

Objectief 1 bestond erin een standaard voor maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen uit te werken. Diervoederstromen zouden aan bepaalde criteria van maatschappelijke verantwoording moeten beantwoorden. Daar soja in 2006 de meest gebruikte (grootste volume) eiwitbron in de Belgische mengvoederindustrie was, heeft BFA ervoor geopteerd om te starten met de uitwerking van een duurzaamheidsstandaard voor soja. In een later stadium zouden ook standaarden uitgewerkt kunnen worden voor andere eiwitbronnen. De bijproducten uit de biofuelindustrie zijn bijvoorbeeld andere eiwitbronnen die hiervoor in aanmerking komen.

Als startproject werd gekozen voor de standaard van soja. Het Europees verbod op het gebruik van diermeel als eiwitbron (vanaf 2001) ten gevolge van de BSE-crisis zorgde voor de sterke toename van het sojagebruik in de mengvoederindustrie. Daarnaast oefende de groeiende wereldbevolking eveneens een druk uit op de uitbreiding van de sojateelt. Soja wordt echter weinig in onze gebieden geteeld en dient bijgevolg geïmporteerd te worden vanuit Latijns-Amerika. De soja die verwerkt wordt in de Belgische mengvoederindustrie is vooral afkomstig uit Brazilië en Argentinië. De plotse teelttoename in landen zoals Brazilië en Argentinië kan bedreigingen inhouden, zowel op milieu, sociaal als economisch vlak. De sector wenste hierin haar maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen en richtte zich daarom in eerste instantie op soja.

Gezien de sojaproductie een wereldgebeuren is, heeft het Belgische Platform MVDS vrij snel beslist om haar werking af te stemmen op de internationale werking Round Table on Responsible Soy (RTRS: opgericht in 2004). BFA besloot niet te wachten op de finale standaard van RTRS (gepubliceerd in 2011) en werkte daarom in 2009 een eigen Belgische standaard uit: **De productie en levering van mengvoeders op basis van gecertificeerde maatschappelijk verantwoorde soja** (mv-soja). BFA nam wel actief deel aan de verschillende RTRS-werkgroepen tussen 2007 en 2011.

Op 25/02/2010 heeft BFA samen met de Vlaamse overheid een engagementsverklaring ondertekend. Deze engagementverklaring benadrukt de wens om een standaard voor Maatschappelijk Verantwoorde DiervoederStromen op te zetten en wenst ook de 2 andere objectieven van het platform te ondersteunen: **(1)** de bestaande eiwitbronnen maximaal valoriseren, promoten en diversifiëren; **(2)** de afhankelijkheid van eiwitbronnen van buiten de EU beperken. De twee laatste objectieven werden verder uitgewerkt in het Vlaamse actieplan "alternatieve eiwitbronnen".

Het platform MVDS mag ondertussen op de steun van verschillende partners rekenen:

- BFA (Belgian Feed Association, het voormalige Bemefa)
- APIM (de Beroepsvereniging van de Margarinenijverheid)
- BCZ (de Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie)
- BOERENBOND
- FEBEV (Federatie van het Belgisch Vlees)
- COMEOS (het vroegere FEDIS, de Belgische Federatie van de Distributie)
- FEVIA (Federatie Voedingsindustrie)
- FWA (de Waalse Landbouwfederatie)
- Imexgra (de Syndicale Kamer voor de Import- en Exporthandel in Granen)

De middenveldorganisaties waren initieel eveneens bij het platform betrokken maar waren, dixit de NGO's, niet gestructureerd om de standaard mee uit te schrijven. Het overleg met de NGO's verloopt nu op informele basis.

2 Objectief 1: duurzame diervoederstromen certificeren

1) Soja

In 2004 startten verschillende stakeholders uit de soja-keten (soja-producenten, handel, verwerkende industrie, toeleveringsindustrie, wetenschappelijke instituten, NGO's,...) de Round Table on Responsible Soy (RTRS) op. Met dit project wensten stakeholders uit de hele wereld tot een verantwoorde sojateelt te komen. In 2011 werd de standaard, welke uit 98 duurzaamheidsindicatoren bestaat, gepubliceerd. Aan de sojacertificatie zijn echter wat knelpunten verbonden waardoor de grote groei van RTRS soja in Latijns-Amerika traag uit de startblokken schiet. De sojaproducenten staan weigerachtig tegenover een te hoge investering te veel bureaucratiezaken en te veel inspanningen op een relatief korte periode terwijl de conventionele manier geteelde soja ook vlot verkocht wordt op de (Chinese) markt. Europa is namelijk maar een kleine speler in de sojamarkt en kan daardoor weinig

druk uitoefenen in vergelijking met China. Daarbovenop komt nog dat soja een gewas in rotatie is. RTRS certificeert en vergoedt echter enkel soja en niet de andere gewassen die ook op een duurzame manier geteeld worden op dezelfde percelen.

In 2009 heeft BFA beslist om reeds haar maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen en niet te wachten op de finale standaard van RTRS, maar eerder een eigen Belgische standaard uit te werken: maatschappelijk verantwoorde soja (mv-soja).

De maatschappelijk verantwoorde soja is soja waarvoor bepaalde principes en criteria gelden met betrekking tot maatschappelijke verantwoording en meer bepaald rond **milieu**, **sociale aspecten** en **economie**. Met een 20-tal indicatoren werd in 2009 de mv-soja standaard gestart. BFA besliste om progressief het aantal indicatoren te doen toenemen door steeds voldoende motivatie in te bouwen bij de soja-producenten. De BFA-standaard dient met andere woorden beschouwd te worden als een progressieve invulling van een stappenplan naar de meest ambitieuze standaard met name de FULL RTRS-standaard met zijn 98 indicatoren. Om RTRS-waardig te zijn moeten er minimaal 49 indicatoren ingevuld zijn. In 2019 bedraagt het aantal duurzaamheidsindicatoren van de mv-soja standaard 66.
Sinds 2009 wordt er door BFA collectief mv-soja certificaten aangekocht. Er werd gestart met een hoeveelheid certificaten die garant staat voor 100.000 ton duurzame mv-soja. Deze hoeveelheid werd jaarlijks opgetrokken zodat er sinds 2016 jaarlijks zo'n 380.000 ton mv-soja certificaten werden aangekocht. Sinds 2013 voldoet een deel van de mv-soja aan de volledige RTRS-standaard. De 380.000 ton vertegenwoordigt het sojaverbruik in de varkens- en kippenhouderij, bestemd voor de Belgische markt en het totale verbruik in de rundveehouderij (incl. export).

De certificering van de mv-soja gebeurt via een erkend controleorganisme, namelijk Control Union. Het aandeel RTRS-sojacertificaten wordt aangekocht via het book & claim principe. De mv-soja certificaten die aangekocht worden, vallen onder het systeem van Area Mass Balance. Dit betekent dat de soja die verwerkt wordt in het Belgisch mengvoeder geen directe fysische link heeft met de mv-soja, maar wel dat de soja die in het voeder verwerkt wordt, afkomstig is uit de regio's waar eveneens de duurzame soja geteeld en gecertificeerd wordt. Het Area Mass Balance principe wordt gekoesterd door BFA als een belangrijke toegevoegde waarde en er zal blijvend in de toekomst maximaal ingezet worden op de aankoop van duurzame soja via het Area Mass Balance principe.

Eveneens hebben we tijdens de periode 2011-2015 getracht om via een begeleidingsprogramma de continuïteit bij de gecertificeerde landbouwers te behouden. Het initiatief Duurzame Handel (IDH) hielp BFA hierbij. Met de samenwerking tussen IDH en BFA hebben we de duurzame sojateelt met dubbele kracht voorwaarts trachten te duwen. Voor elke euro die BFA investeerde bij de

aankoop van duurzaam gecertificeerde soja werd door IDH een euro in een fonds gestopt met als doel begeleidingsprogramma's te financieren in een aantal uitgelezen zones van Brazilië en Argentinië. De begeleidingsprogramma's hielpen de landbouwer initieel bij het implementeren van de duurzaamheidscriteria. In een later stadium hielpen de begeleidingsprogramma's de landbouwers bij het meer bureaucratische gedeelte van de standaarden. Door een vereenvoudiging van de standaard bij de landbouwers wordt er voor een continuïteit van certificering gezorgd. Landbouwers hebben namelijk minder de neiging om zich van certificering te onttrekken.

Er bestaat een link tussen de begeleidingsprogramma's en de gecertificeerde soja die de BFA-leden aankopen. Doordat de leverancier van BFA eveneens een contract heeft afgesloten met IDH, zorgt IDH ervoor dat de projecten die BFA steunt gelegen zijn in de gebieden waarvan de Area Mass Balance gecertificeerde soja voor BFA afkomstig is.

Met de som geld die vrijgemaakt werd, werden een 130-tal landbouwers ondersteund door het sojabegeleidingsprogramma. 25% van de begeleide landbouwers teelt soja in Argentinië, de anderen in Brazilië. De gemiddelde oppervlakte soja die deze boeren tot hun beschikking hebben bedraagt 500 Ha. Al deze sojaboeren worden begeleid door SOLIDARIDAD (een NGO die bijzonder actief is in Nederland en in Zuid-Amerika).

Via een Europese werkgroep wenst BFA ook andere Europese landen bij de aankoop van duurzame soja te betrekken. Zo wordt o.a. zeer nauw samengewerkt met Nederland, Denemarken, Zweden en FEFAC, de Europese mengvoederfederatie. Hieruit voortvloeiend werd een consortium van 7 verschillende Europese landen opgericht, begeleid door FEFAC en financieel ondersteund door IDH gedurende de termijn mei 2014-juni 2018. Dit consortium werkte een Europees referentiekader uit, waarin de minimale duurzaamheidsvoorwaarden voor de Europese mengvoedersector worden opgelijst waaraan de verwerkte soja zal dienen te voldoen, de zogenaamde minimum guidelines. Het was niet de bedoeling een nieuwe standaard uit te werken. Wel werd getracht om een zo eenduidig mogelijk referentiekader te ontwikkelen en van duurzame soja de mainstream te maken in de Europese mengvoedersector. De bestaande standaarden kunnen zich benchmarken tegenover de minimum guidelines op een neutraal platform van het International Trade Center (ITC).

3 Objectief 2: Alternatieve eiwitbronnen

1) Verschuivingen: duurzaam of niet?

Eén van de te volgen pistes voor het duurzamer maken van de diervoederstromen en meer bepaald de eiwitstromen, is de inzet van alternatieve eiwitbronnen voor soja in Europees diervoeder. Alternatieve eiwitbronnen kunnen reeds bestaande stromen zijn, maar die weinig of niet gebruikt worden in de diervoedersector of nieuwe stromen zoals bv. Vlaamse soja, insecten, diermelen,…

Samen met de Vlaamse overheid heeft de mengvoederindustrie in 2010 een eerste actieplan uitgewerkt dat geldig was voor de periode 2011-2015. Voor de periode 2016-2020 wordt er een nieuw plan uitgewerkt. In het eerste plan stond beschreven hoe men de twee laatste objectieven, het reduceren van de eiwitimport door gebruik te maken van lokale eiwitbronnen en het diversifiëren van eiwitten, van het platform MVDS tracht te realiseren. Hierbij kunnen 5 hefbomen worden onderscheiden:

1. Sensibilisering;
2. Bewustmaking binnen de EU;
3. Stimulering van (eerder praktijkgericht) onderzoek;
4. Subsidiëring van landbouwers via specifieke maatregelen;
5. In kaart brengen van valorisatiepaden van bijproducten van bijv. voedings-industrie en bio-ethanolproductie.

De import van eiwitten wenst men te reduceren door de realisatie van een meer lokale stikstofcyclus. De Europese mengvoedersector is voor 75% afhankelijk van import voor de bevoorrading in plantaardige eiwitten. In België ligt dit substantieel lager. Dit doordat er sterk wordt ingezet op het valoriseren van reeds bestaande stromen. 75% van onze gebruikte eiwitten zijn afkomstig van bijproducten uit de voedings- en biofuelindustrie. Deze stromen zijn zowel van Belgische als van Europese oorsprong. De import in België ligt dus flink wat lager dan in de rest van Europa.

Het Platform MVDS heeft een aantal studiedagen georganiseerd om op zoek te gaan naar alternatieve stromen. Hieruit en uit onderzoek van het ILVO (Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek – eenheid dier) is gebleken dat verschillende gewassen in aanmerking komen om als eiwitbron te worden verwerkt in veevoeders. Deze alternatieven kunnen echter op middellange termijn slechts kleine deeloplossingen bieden voor de import van soja. Het **eiwitgehalte**, de **aminozuursamenstelling**, de **nutritionele beperkingen** en de **economische parameters** spelen een belangrijke rol bij het samenstellen van het voeder. Tot

hiertoe is er nog geen 1 op 1 alternatief gevonden voor soja. Er is dus nog onderzoek nodig zowel op technisch, nutritioneel als op economisch vlak. Zeker bij de voedersamenstelling voor jonge dieren (biggen en vleeskippen) wordt dit nog een moeilijke opdracht. Lupinen, erwten, bonen zijn kwalitatief niet zo goed voor jonge dieren. Ze bevatten meer vezels, meer anti-nutritionele factoren, ze zijn minder verteerbaar, en per 100% eiwit zullen we minder aminozuren hebben. Men kan voeder steeds met synthetische aminozuren (Lysine, Methionine, Threonine, Tryprofaan) aanvullen, maar deze kunnen eiwitten niet volledig vervangen. Andere alternatieve eiwitbronnen die in aanmerking komen om in mengvoeder verwerkt te worden, zijn tarweglutenmeel, maïsglutenmeel, DDGS, koolzaadschroot, palmpitschilfers,… Ook deze vormen echter nog nadelen tegenover soja. Tarweglutenmeel bevat 80% eiwitten, maïsglutenmeel bevat 60% eiwitten, ze zijn zeer goed verteerbaar maar veel duurder dan soja (dubbel zo veel) en bevatten weinig lysine. DDGS (dried distillates granes & solubles), de bijproducten van biobrandstoffen, kunnen gedeeltelijk soja vervangen, maar het gehalte aan lysine en threonine is beperkt. DDGS hebben ook een lagere aminozurenverteerbaarheid. De energiewaarde is hoog, maar kan variëren afhankelijk van de waarde van het graan, het aandeel condensed distillers solubles, het residueel ZET-gehalte, het vetgehalte, de hoeveelheid en type celstof, en de parameters van temperatuur en duur van het droogproces.

Enkele van de projecten die op zoek gaan naar alternatieve eiwitbronnen worden ondersteund door BFA. Deze hebben onder andere betrekking op insectenmeel, ander dierlijk meel, de teelt en het gebruik van Vlaamse soja, bestendig soja, DDGS,… Meer informatie over deze studies vind je terug op de BFA-website onder de rubriek wetenschappelijk onderzoek.

2) Onderzoek: Feed Design Lab

Het bestuur van de Stichting Open Innovation Center Feed Design Lab (FDL) had tijdens haar zitting van 30 mei 2013 besloten tot een 'go' voor bouwfase één. FDL is een uniek samenwerkingsproject tussen het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en de overheden, en is een onderzoek- en educatiecentrum voor de diervoerindustrie. De locatie Venray op het drielandenpunt werd uitgekozen om het internationale karakter van het netwerk en van de samenwerking te onderlijnen.

Op 4 april 2014 werd de officiële opening van FDL gevierd in aanwezigheid van meer dan 300 belangstellenden.

Het doel van het FDL is om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van "beter voer": gezondere dieren, nieuwe en duurzame grondstoffen en ingrediënten, efficiënte en duurzame productieprocessen, en een verlaging van de milieubelasting. In de proeffabriek worden naast onderzoek ook trainingsactiviteiten georganiseerd voor studenten, operators, nutritionisten, chauf-feurs en ook andere geïnteresseerden in de diervoerindustrie. Meer details hierover leest u op de website van FDL.

Officiële opening FDL

4 Objectief 3: Lokale eiwitbronnen

1) Dierlijke producten

1 Diermelen

Tot 2000 was diermeel een belangrijke grondstof in varkensvoer en pluimveevoeder. Het bevat veel hoogwaardig eiwit. Nadat aangetoond werd dat slecht behandeld diermeel afkomstig van rundvee verantwoordelijk was voor de verspreiding van BSE (*Bovine Spongiforme Encephalopathie*) en omdat de analysetechniek die een onderscheid dient te maken tussen diermeel van varkens, pluimvee en rundvee, nog niet op punt stond, is eind 2000 besloten door de Europese Unie om het gebruik van al het diermeel in het veevoeder te verbannen. Tegenwoordig zijn er reeds versoepelingen van de feed ban toegelaten. Het verwerken van vismeel in diervoeder voor niet-herkauwers is toegestaan sinds 1 september 2005. Het gebruik van diermeel afkomstig van niet-herkauwers voor visvoer is toegelaten sinds 1 juni 2013. Het grootste bezwaar tegen een versoepeling van het verbod op het gebruik van niet-herkauwer diermeel voor andere niet-herkauwervoeders is dat een diersoortspecifieke methode nog moet worden afgewerkt om te traceren van welk soort dier het meel afkomstig is (de verschillende pluimveesoorten vormden een substantieel probleem). Gespecialiseerde wetenschappers in het Europees referentielaboratorium voor de analyses op diermeel te Gembloux perfectioneren de analysemethode.

2 Insecten

Insecten worden in de wetgeving beschouwd als dierlijke eiwitten, waardoor insectenmeel als diermeel wordt beschouwd en bijgevolg ook niet verwerkt kan worden in mengvoeder. Bij het schrijven van de wetgeving werd er geen rekening gehouden met de toepassing van insecten, aangezien er op dat ogenblik geen sprake was van insectenteelt en verwerking van insecten binnen Europa. Om de hiaten in de wetgeving weg te werken, wordt er uitvoerig onderzoek gedaan naar de nutritionele waarde van insecten en de voedselveiligheid ervan.

Binnen Vlaanderen werd er, op vraag van de Vlaamse minister van Landbouw Joke Schauvliege, een Strategisch Platform Insecten opgericht onder leiding van het Departement Landbouw en Visserij. Dit strategisch platform bestaat uit een stuurgroep, een werkgroep onderzoek en een jaarlijkse stakeholdersmeeting. De stuurgroep groepeert vertegenwoordigers van het Departement Landbouw en Visserij, ILVO, FOD volksgezondheid, FAVV, OVAM, VCM, OVOCOM, VLM, BB, ABS, de Belgische insectenfederatie, een vertegenwoordiger van de onderzoekswerkgroep en BFA. In een aparte werkgroep onderzoek worden de verschillende onderzoeksinstellingen gebundeld. De stuurgroep en de werkgroep onderzoek vergaderen twee maal per jaar om de stand van zaken op zowel wetenschappelijk als wettelijk vlak toe te lichten en om aanbevelingen naar de toekomst toe op te maken. De samenwerking en de kennisdeling die hierdoor ontstaat verhoogt bij alle partijen de efficiëntie van de werking, waardoor er zowel op wetenschappelijk vlak als wetgevend vlak de meeste vooruitgang geboekt kan worden. Door de oprichting van het Strategisch Platform Insecten wordt er namelijk een link gecreëerd tussen de overheid, de belangenorganisaties en de onderzoekswereld.

2) Plantaardige producten

1 Lokale soja

Soja blijkt tot op de dag van vandaag nog steeds de meest efficiënte en kwaliteitsvolle eiwitbron in diervoeder te zijn. Ondanks de voordelen van soja wordt er toch nog steeds kritiek gegeven op het gebruik ervan omdat soja geïmporteerd wordt vanuit Latijns-Amerika. Het zou duurzamer zijn om de soja lokaal te telen. De klimaatverschillen tussen Europa en Latijns-Amerika zorgen er echter voor dat de teeltwijze niet zomaar gekopieerd kan worden. Onderzoek is nodig om de teeltwijze op punt te stellen en de teelt ervan rendabel te maken in Europa. ILVO onderzoekt sinds 2012 de introductie van sojateelt in Vlaanderen. De eerste resultaten zijn alvast veelbelovend: weinig ziektedruk, behoorlijke eiwit- en vetproductie en een aanvaardbare afrijping. Mits voldoende veredeling, met specifieke selectie voor NW-Europa, vergroot de kans dat binnen enkele jaren misschien wel eigen soja kan worden geteeld met financieel interessante opbrengsten.

Daarnaast werd er in 2014 en 2015 door een groep van Vlaamse bedrijven (Alpro, AVEVE, Borlix, Colruyt en COVAVEE) onderzoek gedaan naar het gebruik van Vlaamse soja in de Belgische voedingskolom. In dit project werd de nadruk gelegd op de nutritionele waarde van de Vlaamse soja. Varkens gevoederd met ingevoerde soja werden vergeleken met varkens gevoederd met Vlaamse soja. Hierbij werden zowel de zoötechnische parameters (groei, voederefficiëntie, karkaskwaliteit), als de organoleptische kenmerken (zintuigen, smaak, textuur,…) van het varkensvlees beoordeeld. De studie heeft aangetoond dat qua opgroei, slacht en organoleptische vleeskwaliteiten er geen verschil is tussen de groep varkens die gevoederd werd met Vlaamse soja en deze met ingevoerde soja. De Vlaamse soja werd eveneens verwerkt in humane voedingsproducten op basis van soja (vb. sojadrinks, sojayoghurts, sojadesserten, enz.). De nutritionele analyses van de Vlaamse soja waren ook hier goed.

2 Algen

In België wordt er weinig openbaar onderzoek uitgevoerd rond het gebruik van algen in mengvoeder. Eén van de BFA-leden startte in 1999 echter al met een privé-onderzoek naar het gebruik van algen in varkensvoeder en de gezondheidsvoordelen die hiermee gepaard gaan. Het resultaat van dit onderzoek is het Bel'vidha varken geworden wat een kruising is van een Belgisch Landvarken en een Piétrain, grootgebracht op basis van een speciaal rantsoen op basis van algen, rijk aan het essentiële omega 3-vetzuur docosahexaeenzuur (DHA). Uit onderzoek van het Laboratorium voor Diervoeding en Kwaliteit van Dierlijke Producten (LANUPRO) binnen de vakgroep Dierlijke productie van UGent bleek dat het vlees van Bel'vidha varkens als enige op de markt effectief verrijkt is met DHA. Zo bevat het vlees 40 milligram DHA per 100 gram vlees, wat meer is dan de minimale vereisten voor het claimen van een gezondheidsvoordeel. DHA is een omega 3-vetzuur dat belangrijk is voor de werking van onze hersenen, ogen en het zenuwstelsel, maar kan enkel via voeding worden opgenomen.

3 Nevenstromen van groenten en fruit

Op de dag van vandaag is het belangrijk dat verliezen in de voedselproductie vermeden en/of gereduceerd worden. Recent werd geschat dat het globale verlies aan eetbaar voedsel één derde van de voedselproductie bedraagt (1,3 106 ton per jaar). Eén van de sectoren waarbij de grootste verliezen optreden is de productie en verwerking van tuinbouwgewassen (groenten en fruit), waar ongeveer 40 à 50% verloren gaat doorheen de voedselketen. Als gevolg van hun beperkt productievolume, hoge vochtgehalte en seizoensgebonden beschikbaarheid kennen deze stromen geen of maar een beperkte toepassing in diervoeder. Toch beschikken vele van deze restfracties over het potentieel. Wanneer

tuinbouwreststromen niet verwerkt kunnen worden tot menselijke voeding, wordt voeder dikwijls aanzien als het beste alternatief, gezien voeder indirect opnieuw in de menselijke voedingsketen terecht komt.

De reststromen zouden direct aan de veehouder verkocht kunnen worden zonder verregaande bewerking of als grondstof in het mengvoeder worden ingezet. Uit een studie van het FAO blijkt dat reststromen uit de tuinbouwsector als gevolg van hun vochtig karakter, snel getransporteerd en verspreid dienen te worden of minimaal gestabiliseerd dienen te worden door bijvoorbeeld inkuiling.

Naast directe voedering kunnen tuinbouwreststromen ook als grondstof in de mengvoederindustrie worden ingezet. Een aantal reststromen die momenteel al verwerkt worden in de mengvoederindustrie zijn bietenpulp, tarwegluten, aardappelproducten, bierbostel, vinasse, melasse, maïsgluten, enz. Natte reststromen van groenten en fruit zijn hierin momenteel zeer beperkt.

4 Nevenstromen

In 2014 werd het label 'Beter voor iedereen' op de Belgische markt gelanceerd. Onder het label wordt bij Delhaize vers varkensvlees afkomstig van varkens gevoederd met lijnzaad in het rantsoen verkocht. Het lijnzaad in het voeder zorgt voor extra omega 3-vetzuren van het type alfa-linoleenzuur (ALA) in het varkensvlees. De inspiratie werd door Delhaize gehaald bij de Healthy Farming Association (HFA) Belux van Patty Annicq. HFA is de Belgische vleugel van de Franse vereniging Bleu-Blanc-Coeur (BBC). Deze is in 2000 ontstaan in Frankrijk. Het doel van deze vereniging is om de voedingswaarde van dierlijke producten te verbeteren door het voeder aan te passen. Onder het lastenboek van dit label dient onder andere soja en maïs vervangen te worden door **lijnzaad**, dat van nature rijk is aan omega-3. Op dit moment zijn in België verschillende voederfirma's in het verhaal betrokken. Het lijnzaad wordt momenteel uit Frankrijk en Groot-Brittannië gehaald, maar het doel is om ook Belgische leveranciers van lijnzaad goed te kiezen.

Uit een onderzoek van ILVO blijkt dat **DDGS**, dried distillates granes & solubles, in het voeder van verschillende diertypes kan gebruikt worden als eiwitbron. Het gebruik er ervan heeft in 2009 een flinke opmars gekend. Het verbruik ervan is sindsdien constant gebleven en schommelt rond de 80.000 ton. De bijdrage blijft dus eerder beperkt. Positief aan het verhaal is dat DDGS een bijproduct is uit de bio-ethanolwinning en hoofdzakelijk van Europese oorsprong is.

De eiwitbron die na soja het vaakst verwerkt wordt in het Belgisch mengvoeder is **koolzaadschroot**. Deze hoofdzakelijk Europese eiwitbron is kwalitatief minder interessant voor jonge dieren waardoor de vervanging van sojaschroot in voeder voor deze diergroep uit blijft. Het verbruik van dit bijproduct uit de biofuelindustrie

bedraagt sinds enkele jaren meer dan 400.000 ton. Indien er technieken ontwikkeld zouden worden die de anti-nutritionele factoren in koolzaadschroot zouden kunnen doen verminderen dan zou het verbruik ervan wellicht stijgen waardoor sojaschroot deels vervangen kan worden.

Zonnepitschilfers worden sinds de start van het actieplan alternatieve eiwitbronnen meer en meer gebruikt. In 2010 bedroeg het verbruik 94.000 ton terwijl het verbruik in 2014 al 215.000 ton was. Dit bijproduct uit de voedingsindustrie blijkt dus mogelijkheden te hebben als potentiële eiwitbron.

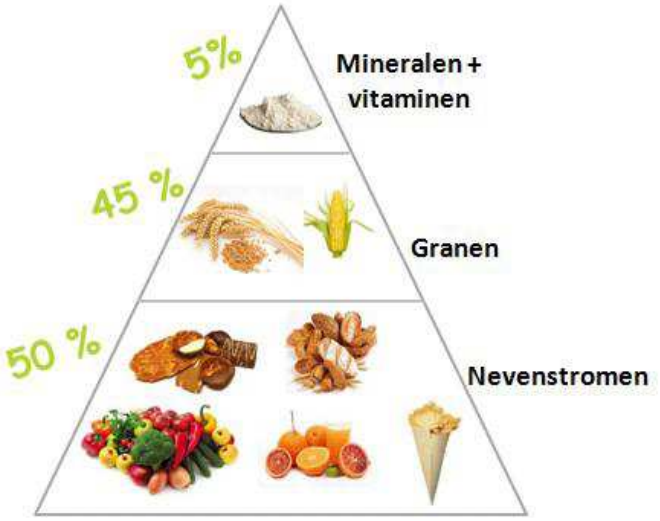
Belgian
Feed
Association

EVOLUTIE EIWITGEBRUIK IN DE MENGVOEDERSECTOR

Deel 3: Kadernota BFA 2019

1 Samenstelling diervoeders

Dieren hebben net zoals mensen nood aan een uitgebalanceerd dieet. Dit geeft niet alleen de garantie van een optimale dierengezondheid, maar het is eveneens de waarborg voor de productie van kwaliteitsvolle voeding aan het einde van een lange voedselketen. Een gezonde diervoeding is een gevarieerde voeding op maat van elke diersoort, die dagelijks de nodige voedingsstoffen verschaft. Mengvoeders bestaan uit verschillende grondstoffen die we voornamelijk in 3 categorieën kunnen onderverdelen: (1) nevenstromen (50%), (2) granen (45%) en dit alles aangevuld met (3) mineralen en vitaminen (5%). Over alle diersoorten heen ziet de aanbevolen voedingsdriehoek van onze dieren er als volgt uit:

De voedersamenstelling voor rundvee ziet er iets anders uit. Runderen worden hoofdzakelijk gevoederd met een lokaal geteeld basisrantsoen dat bestaat uit o.a. grassen, maïs, luzerne, voederbieten,… Het basisrantsoen wordt aangevuld met een complementair voeder dat geproduceerd wordt door mengvoederfabrikanten.
De basis van elke gezonde diervoeding bestaat uit granen. Hieruit wordt voornamelijk energie gehaald. Daarnaast wordt er ook sterk ingezet op de valorisatie van lokale nevenstromen. Zo worden er restproducten in het mengvoeder verwerkt die afkomstig zijn uit belangrijke sectoren zoals de olie-industrie, de maalderijindustrie, de suikerindustrie. Maar ook de brouwerijindustrie, de biobrandstoffenindustrie en dierlijke bijproducten bieden nevenstromen aan die bruikbaar zijn in de mengvoederindustrie. Vele nevenstromen zijn een belangrijke bron van eiwitten. Verder in de tekst wordt verduidelijkt welke grondstoffen aanzien worden als eiwitbron in de mengvoederindustrie.

2 Eiwitbronnen

In de Belgische mengvoederindustrie worden een hele reeks aan grondstoffen gebruikt. De grondstoffen kunnen opgedeeld worden in grotere groepen en subgroepen. In de sectie hierboven werd reeds een eerste onderverdeling gemaakt.

Belgian Feed Association | All rights reserved

De groep van de nevenstromen kan echter nog verder opgedeeld worden in eiwitbronnen, bijproducten, en oliën & vetten. Onder de subcategorie 'eiwitbronnen' mag men het volgende verstaan:

- Zaden & peulvruchten (erwten, johannesbrood, bonen, linzen, en lupinen)
- Oliehoudende zaden (sojabonen, koolzaad, lijnzaad, zonnebloempitten, cardy, aardnoten & arachiden, sesam, en noten)
- Knollen en wortels (maniok, bataten, en aardappelproducten)
- Hoog vezelgehalte (haverpellen, gerstpellen, sojahullen, vlaskaf, lignocellulose)
- Graanproducten natte vermaling (tarwegluten, tarweglutenfeed, en maïsproducten)
- Graanproducten droge vermaling (tarwekriel, maïsbloem, maïsvoermeel, rijstvoermeel, en rijsteiwit)
- Gedroogde voedergewassen (luzerne, grasmeel & maïskuiskorrel)
- Dierlijke bijproducten (vismeel, melk & weipoeder, en dierlijke eiwitten)
- Bijproducten van oliehoudende zaden (sojavoer, kool- & raapzaadvoer, zonnepitschilfer, lijnzaadvoer, kokosschroot, palmpitschroot, katoenzaadschroot, aardnootschilfer, en cacaodoppen)
- Bijproducten biobrandstof (DDGS, Dried Distillers Grains with Solubles)
- (Gedroogde) algen

De evolutie van bovenvermelde subgroepen zal in de volgende sectie besproken worden. Zoals u kunt opmerken worden grassen en vlinderbloemigen niet mee opgenomen in de lijst van eiwitbronnen daar deze geen grondstof zijn voor de productie van mengvoeder.

3 Evolutie eiwitbronnen

De totale hoeveelheid aan eiwit die sinds 2009 jaarlijks verwerkt wordt in mengvoeder bedraagt zo'n 2.8 miljoen ton (Grafiek 1). Sinds 2009 is het verbruik redelijk constant gebleven. In de 2 jaren voorafgaand aan 2009 lag het verbruik hoger en bedroeg het meer dan 3 miljoen ton.

Als men de subcategorieën bekijkt dan valt op dat de groep van de bijproducten van de oliehoudende zaden de grootste bron van eiwit is die verwerkt wordt in de mengvoedersector (Tabel 1). Deze groep zorgt voor bijna 63% van de eiwitaanbreng in 2017. De subcategorieën die volgen op plaats 2 en 3 zijn de graanproducten van de natte vermaling en de oliehoudende zaden zelf. Zij maken voor respectievelijk zo'n 14% en 7% deel uit van de eiwitbronnen. De overige 7 subcategorieën maken slechts een klein aandeel (16%) uit van het totale eiwitverbruik.

Belgian Feed Association | All rights reserved

Als men de evolutie bekijkt van de 3 grootste subcategorieën dan zijn er geen trends in een dalende of stijgende richting waar te nemen voor de groep van de bijproducten van de oliehoudende zaden. Zowel voor de groep van de graanproducten van de natte vermaling als voor de oliehoudende zaden zelf is er wel een dalende trend merkbaar.
Binnen de grootste subcategorie zijn er echter wel verschuivingen tussen de verschillende grondstoffen waar te nemen. De subcategorie van de bijproducten van de oliehoudende zaden kan verder onderverdeeld worden in 9 grondstoffen (zie sectie 2). Vijf hiervan zorgen voor 99% van het totale tonnage. Het sojavoer wordt het vaakst als eiwitbron gebruikt in de mengvoederindustrie en behelsde in 2017 zo'n 54% van deze subcategorie. Sinds de opstart van het platform MVDS is het verbruik ervan echter wel gedaald met zo'n 200.000 ton. Ook het verbruik van palmpitschilfer, palmpitschroot, palmpit is gedaald. De dalingen in het verbruik van de twee voorgaande grondstoffen zijn positief daar beide afkomstig zijn van buiten het Europees grondgebied. Kool- en raapzaadvoer werden de laatste jaren meer en meer verwerkt in het mengvoeder sinds de start van het actieplan alternatieve eiwitbronnen, echter is er in het jaar 2017 wel een sterke daling merkbaar. De bron is bovendien van Europese afkomst. De andere 2 grondstoffen die een stijging vertonen in het gebruik ervan binnen de sector zijn zonnebloemzaadvoer/zonnepitschilfer en lijnzaadvoer/-schilfer. Het verbruik van zonnebloemzaadvoer/zonnepitschilfers is fors gestegen, ongeveer 120.000 ton in vergelijking met 2010. Het gestegen verbruik van lijnzaadvoer/-schilfer blijft beperkt tot zo'n 9.000 ton in vergelijking met 2010.

Tabel 1: Het eiwitverbruik (x 10^3 ton) van de mengvoederindustrie in de periode 2012 tot 2017.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zaden & peulvruchten	69.1	62.2	46.0	59.7	60.1	72.5
Oliehoudende zaden	240.2	223.8	210.5	207.2	208.3	191.5
Knollen en wortels	4.2	4.5	4.0	13.6	9.4	13.7
Hoog vezelgehalte	52.9	62.1	54.5	57.3	48.1	29.7
Graanproducten natte vermaling	443.1	428.3	459.7	467.5	402.3	388.7
Graanproducten droge vermaling (eiwitrijk)	80.9	93.7	90.6	87.3	77.3	83.9
Gedroogde voedergewassen	58.3	60.7	49.9	52.5	56.1	97.1
Dierlijke bijproducten	75.2	70.2	71.7	73.7	73.0	71.2
Bijproducten van oliehoudende zaden	1677.7	1728.2	1708.0	1840.5	1813.4	1697.3
Bijproducten biobrandstof	83.6	80.2	74.9	76.4	74.8	64.9
(Gedroogde) algen				0.1	0.2	1.1
Totaal eiwitverbruik	2785.2	2813.9	2769.8	2935.6	2822.9	2711.4

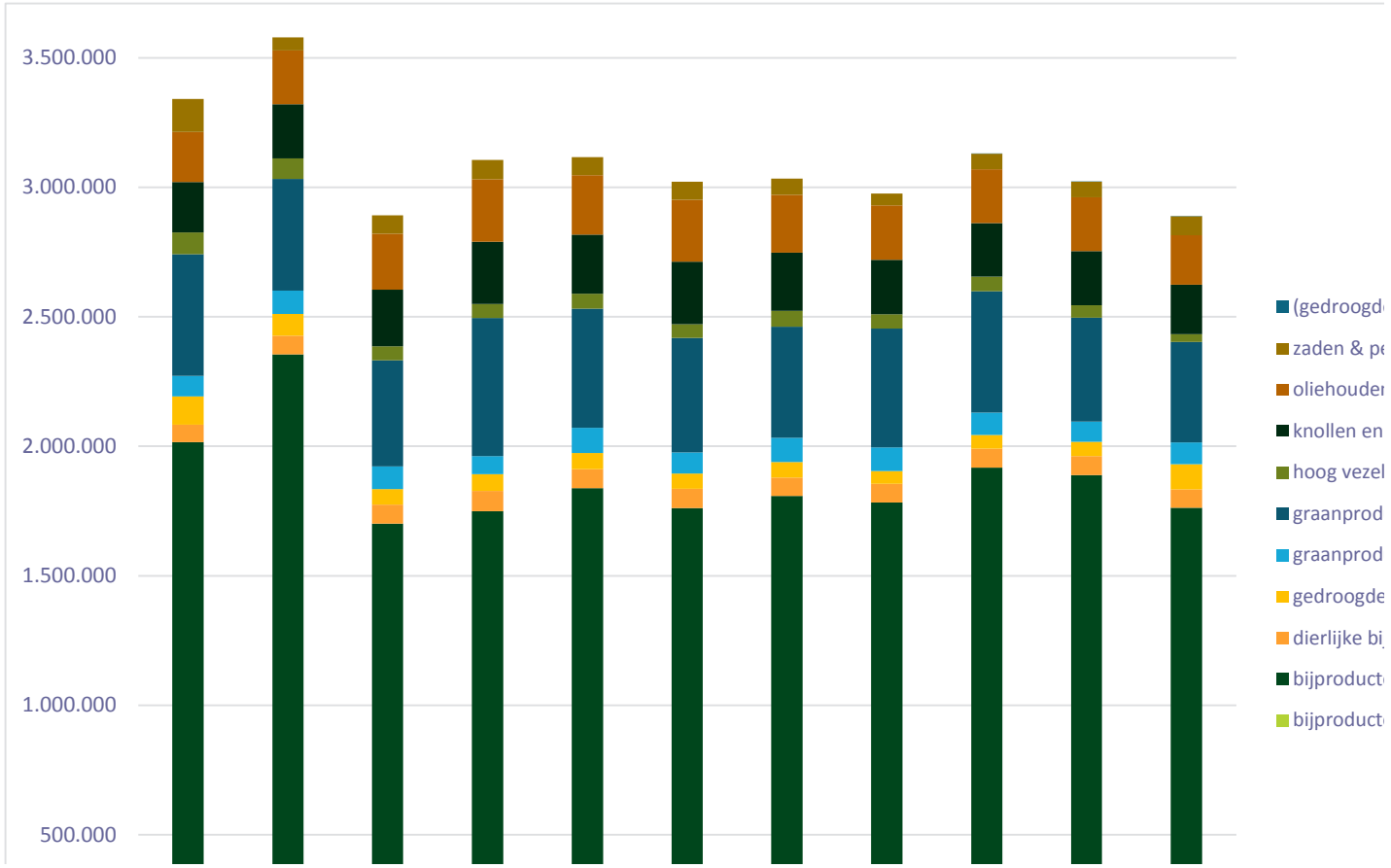
Belgian Feed Association | All rights reserved

Tabel 2: Het verbruik (x 10^3 ton) van de 5 belangrijkste grondstoffen die zich onder de subcategorie van de bijproducten van de oliehoudende zaden bevinden gedurende de periode 2008-2017.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sojavoer	1218.1	872.1	930.8	970.9	816.5	855.5	840.0	941.6	966.1	917.4
Kool- & raapzaadvoer	607.5	373.6	417.8	402.0	426.6	451.7	458.3	456.5	423.5	344.7
Zonnebloemzaadvoer	184.9	146.3	93.9	132.8	182.9	191.5	215.1	209.9	185.5	212.8
Lijnzaadvoer/-schilfer	63.9	62.3	67.6	70.5	80.0	75.4	75.2	81.2	85.2	77.0
Palmpitschilfer, palmpitschroot, palmpit	224.2	153.3	138.6	147.6	152.2	134.8	103.9	140.7	143.2	134.3

Belgian Feed Association | All rights reserved

Belgian
Feed
Association

Grafiek 1: De evolutie van de gebruikte eiwitbronnen (ton) in de Belgische mengvoedersector in de tijd.